

DESPRE DATAREA CULTURII SÎNTANA-CERNEAHOV

DE

GH. DIACONU

Cultura Sintana-Cerneahov s-a dezvoltat în cuprinsul unui vast teritoriu, mărginit la est de stepele din stînga Niprului, la vest de râul Olt și partea răsăriteană a Transilvaniei, spre nord de ținuturile Volhinei, iar în sud de linia Dunării și țărmul nord pontic¹.

Denumirea culturii se datorește celor două stațiuni eponime. Prima, Sintana de Mureș, investigată de Kovács István, este caracteristică ariei vestice, care se întinde pînă la Nistru². Aria răsăriteană a culturii este denumită Cerneahov, după numele unui sat de lângă Kiev, unde a întreprins cercetări, pentru întia oară, V. V. Hvoico³.

În legătură cu originea culturii, aria de formare, apartenența etnică și limitele cronologice s-au purtat și se mai poartă discuții științifice consemnate în literatura de specialitate⁴.

În cele ce urmează vom încerca să abordăm problemele limitelor cronologice ale culturii Sintana-Cerneahov.

Din capul locului trebuie precizat că această cultură s-a constituit în trăsăturile sale de bază (tipuri de așezări și locuințe, cultură materială, rit și ritualuri de înmormîntare etc.), în afara teritoriilor noastre⁵. Nu este mai puțin adevărat însă, că pe măsură ce purtătorii culturii amintite au pătruns la răsărit și sud de Carpați, au încorporat elemente băștinașe care au început a fi identificate și departajate în ultima vreme.

O situație asemănătoare s-a petrecut și în regiunile de silvo-stepă, și stepele nord-pontice, unde confederația de triburi gotice (ostrogoți și heruli), după momentul de staționare de la cotul Bugului nordic și

¹ Pentru aria de răspîndire a monumentelor de tip Sintana de Mureș-Cerneahov și variantele regionale ale culturii, v. M.A. Tihanova, SA, 4, 1957, p. 190; limitele aproximative ale culturii sînt redată și în hărțile publicate de A. K. Ambroz în Arheologia SSSR, D 1—30, Moscova, 1966, pl. 23/2; 24/1; 25/1, 3; 26/1, 2.

² Kovács István. Dolgozatok, III/2, Cluj, 1912, p. 250—367.

³ Rezultatele lui V. V. Hvoico au fost valorificate și publicate de V. P. Petrov în MIA Moscova, 116, 1964, p. 53—117.

⁴ Pentru aria răsăriteană a culturii, exemplificăm prin studiul lui D. T. Bezozoveț, publicat în SA, 3, 1963, p. 97—110; pentru aria vestică a culturii, v. Gh. Diaconu, *Tirgșor Necropola din secolele III—IV e.n.*, București, 1965, p. 112 și urm. și B. Mitrea și C. Preda *Necropole din secolul al IV-lea e.n., din Muntenia*, București, 1966, p. 145 și urm. v. mai recent, Volker Bierbrauer, în *Die Völker an der mittleren und unteren Donau im fünften und sechsten Jahrhundert*, Viena, 1980, p. 131—142.

⁵ La bogata literatură de specialitate care tratează despre această problemă, adăugăm prețioasa contribuție a lui V. I. Kuharenko, *Moghilnik Brest Trișin*, Moscova, 1980, p. 60—70.

⁶ Pentru componenta locală din aria vestică a culturii Sintana de Mureș, v. *Tirgșor*, p. 126—127.

măştinele Pripetului, au migrat spre sud-sud-est, dislocînd și asimilînd în parte elemente sarmate, proto-slave⁷ etc.

Trebuie de asemenea precizat că, în problema pe care ne propunem să o dezbatem, elementele numismatice cu care dorim să operăm sînt mai puține pentru aria răsăriteană. Astfel, în stațiunea eponimă (Cerneahov) au fost descoperite doar trei monede după cum urmează: una de la Antoninus Pius, a doua de la Marcus Aurelius, iar a treia de la Gordian⁸. În necropola de la Danilovka Balka, într-un mormînt de înhumăție, a fost descoperită o monedă de la Constantius al II-lea (337—361)⁹.

Pentru aria vestică a culturii (Sintana de Mureș) avem documentate următoarele descoperiri: o monedă de la Constantius al II-lea, într-un mormînt de înhumăție din necropola de la Lețcani¹⁰. O monedă de la același împărat este semnalată și în perimetrul așezării aferente necropolei de la Izvoare-Neamț¹¹; două monede de aur, din epoca constantiniană, folosite ca medalioane, au fost găsite în necropola de la Valea Seacă-Birlad¹².

Pentru regiunea de la sud de Carpați, în necropola nr. 2 de la Pietroasele, în cuprinsul a trei mormînte de înhumăție au fost descoperite monede din argint emise în timpul domniei împăratului Constantius al II-lea, avînd rolul de obol, deoarece erau depuse în miinile celor decedați¹³.

În necropola de la Mogoșani, jud. Dimbovița, au apărut două monede, una din epoca constantiniană, iar a doua emisă în domnia împăratului Iulian Apostatul¹⁴.

În sfîrșit, într-una dintre cele mai mari și complexe necropole, cea de la Tîrșoru Vechi, jud. Prahova, au fost descoperite mai multe monede după cum urmează: în mormîntul 74 de înhumăție, situată sub bărbie, o monedă emisă în domnia împăratului Hadrian; în mormîntul 125 de înhumăție, o monedă din argint de la Antonius Pius, tăiată în două, depusă tot ca obol, pe torace; în mormîntul 225 de înhumăție, o monedă perforată din vremea împăratului Comodus, situată lingă lobul urechii drepte; în sfîrșit într-o crotovină, la adîncimea de —0,65 m, deasupra scheletului mormîntului 96, situat la 1,25 m, o monedă emisă în domnia împăratului Honorius (395—423)¹⁵.

⁷ Pentru componenta sarmată, v. G.B. Fedorov, MIA Moscova, 89, 1960; pentru alte etnii din aria răsăriteană, menționăm lucrările arheologilor kieveți, M. I. Braicevski, E. V. Mahno ș.a.

⁸ V. P. Petrov, *op. cit.*, p. 117.

⁹ E. A. Simonovici, KSKiev, 48, 1952, p. 66; v. și M. B. Sukin. KSMoscova, 158, 1979, p. 18.

¹⁰ Cătălina Bloșiu, ArhMold, 8, 1975, p. 214, 255, fig. 18/8.

¹¹ R. Vulpe, *Izvoarc. Săpăturile din 1936—1948*, București, 1957, p. 316—317, fig. 332.

¹² V. Palade, Dacia, N.S., 24, 1980, p. 248, fig. 19 a.b. Autorul semnalează o monedă de la Constantius al II-lea în atelierul nr. 16, *ibidem*, p. 253 și alta de la același împărat, perforată, folosită ca pandantiv în mormînt, *ibidem*, p. 253; prima monedă-medalion aparține monetăriei lui Constantius Chlorus, iar a doua împăratului Constantius al II-lea, *ibidem*, p. 253; O monedă de la Constantius al II-lea este semnalată și în necropola de la Bogdănești jud. Vaslui, v.C. Preda, SCIV, 26, 1975, 4, p. 449 și nota 36.

¹³ Cercetări inedite aparținînd lui Marius Constantinescu, membru al șantierului Pietroasele. Descoperirile sînt menționate în Dacia, N.S., 1977, p. 216—217, fig. 23/1—3.

¹⁴ Gh. Diaconu, *Necropola de la Mogoșani*, Tîrșoviște, 1970, p. 32.; O monedă AE Constans este semnalată într-un mormînt de incinerăție de la Roșiorii de Vede, v.C. Preda, *op. cit.*, 449 și nota nr. 38.

¹⁵ Gh. Diaconu, *Tîrșor*, p. 58.

La capătul celor prezentate observăm că pentru aria răsăriteană a culturii Cerneahov, cea mai timpurie monedă găsită în morminte este aceea de la Cerneahov, emisă în domnia împăratului Antoninus Pius, iar cea mai târzie, cea din necropola de la Danilovka Balka, care datează din domnia împăratului Constantius al II-lea¹⁶. Examinarea riguroasă a tuturor elementelor de datare, valabile pentru aria răsăriteană a culturii, nu ne îngăduie să operăm cu moneda de la Antoninus Pius de la Cerneahov pentru fixarea începuturilor culturii în regiunea kieveană în vremea împăratului amintit, fie și pentru motivul că, la data despre care este vorba, goții erau fixați încă în regiunea cotului Bugului nordic și la izvoarele Pripetului, așa după cum a demonstrat-o cu competență I.V. Kuharenko¹⁷. De pe atari baze goții atacă și distrug, la mijlocul sec. III e.n., Olbia (248), Tyrasul (250), și alte centre nord-pontice. Cît privește moneda de la Constantius al II-lea, descoperită în necropola de la Danilovka-Balka, poziția acesteia este justificată, fiind folosită acolo într-o etapă de maximă înflorire a culturii Cerneahov în aria răsăriteană.

Revenind la aria vestică, Sintana de Mureș, observăm că cea mai timpurie monedă a fost descoperită în necropola de la Tirgșor și anume aceea de la împăratul Hadrian, găsită sub bărbia scheletului de copil din mormintul 74. În cazul dat este evident că moneda a fost refolosită, fiind depusă ca obol în mormintul citat. Dealtfel, în domnia împăratului Hadrian nu puteau fi făcute înmormintări pentru purtătorii culturii Sintana de Mureș, la Tirgșor. După cum se știe în vremea împăratului amintit sint abandonate termele și castrul de la Tirgșor, din motive economico-strategice și sub presiunea dacilor liberi și a sarmaților¹⁸.

În sfârșit, nici moneda din mormintul 96 de înhumatie, emisă în domnia împăratului Honorius, nu poate fi luată în considerație, cînd se judecă limita finală a înmormintărilor de tip Sintana de Mureș. Am arătat la locul potrivit că moneda a ajuns în groapa mormintului ulterior înmormintării¹⁹. Dealtfel, pentru a curma discuția cu privire la această monedă a cărei prezență în umplutura mormintului 96 de la Tirgșor a prilejuit și prilejuiește lansarea unor ipoteze de lucru nefundamentate, este de ajuns să amintim că în ceea ce ne privește, vom accepta un atare termen final al datării culturii Sintana de Mureș-Cerneahov în momentul în care în aria susnumitei culturi va fi descoperită o astfel de monedă în urna unui mormint de incineratie, sau la nivelul scheletului unui mormint de înhumatie. În elgătură cu cele exprimate ținem să precizăm că în cele peste 10 000 de morminte din aria culturii Sintana-Cerneahov, cercetate pînă în prezent, nu a fost descoperită nici o monedă care să depășească anul 400.

În ceea ce privește așezările corespondente culturii Sintana de Mureș-Cerneahov dispunem de date potrivit cărora apar monede timpurii, dar mai ales din perioada constantiniană.

¹⁶ E. A. Simonivici, *op. cit.*

¹⁷ I. V. Kuharenko, *op. cit.*

¹⁸ Monumentele romane de la Tirgșoru Vechi sint contemporane cu acelea de la Mălăiești și Drajna de Sus din același județ. La Drajna ultima monedă este din vremea împăratului Hadrian. Monumentele romane au fost părăsite după incendiere, motiv pentru care Gh. Ștefan concluzionează că romanii au plecat în grabă din regiunea colinară munteană, probabil și sub presiunea dacilor liberi și a sarmaților.

¹⁹ V. mai sus nota 15.

Pentru aria vestică a culturii, Sintana de Mureș, am dori să relevăm descoperirea tezaurului din așezarea de la Orhei, R.S.S. Moldovenească, cuprinzând monede de la Constantinus al II-lea (337—361) și tezaurul de la Lukășevka, R.S.S. Moldovenească, unde primele piese aparțin monetăriei lui Constantius al II-lea (337—350), iar ultimele sînt emise în domnia împăratului Iulian Apostatul (361—363)²⁰.

Pentru aria vestică a culturii putem opera și cu conținutul tezaurului de la Valea Strimbă, datat cu monedă emisă în domnia împăratului Gratian²¹.

Tot pentru aria apuseană a culturii, ne ajută în problema datării descoperirile din castrul de la Pietroasele, jud. Buzău. Aici, în nivelul barăcilor militare, aparținînd garnizoanei castrului, am găsit o monedă de la Constantius al II-lea, iar într-o locuință semiîngropată din castru, care este ulterioară barăcilor, și aparține purtătorilor culturii Sintana de Mureș, a fost descoperită o monedă emisă în domnia împăratului Valens²². Dar despre situația de la Pietroasele vom mai avea prilejul să revenim.

La capătul celor expuse constatăm că în ceea ce privește fixarea limitelor cronologice pentru data de început, ca și pentru cea de sfîrșit, a culturii Sintana de Mureș, nu dispunem de elemente numismatice. Ca atare socotim că nu poate fi vorba de începuturile culturii în vremea împăraților Hadrian — Antoninus Pius și nici despre fixarea etapei finale a culturii în timpul împăratului Honorius. Ceea ce trebuie să reținem în schimb, în lumina descoperirilor monetare, este constituit de împrejurarea potrivit căreia în numeroase morminte, dar și în așezări, apar monede din perioada constantiniană și pînă în aceea a împăratului Valens. Monedele despre care este vorba, prin prezența lor, marchează etapa de maximă dezvoltare a culturii sus amintite. Așa stînd lucrurile, este necesar să operăm în continuare cu elemente de datare descoperite în aria culturii carpice de la est de Carpați și a culturii dacilor liberi de la sud de Carpați, în ale căror teritorii au pătruns și s-au așezat la un moment dat purtătorii culturii Sintana de Mureș.

Cele mai timpurii monede din așezările carpice, potrivit celor semnalate de Gh. Bichir, sînt emisiuni din domnia împăraților Traian-Hadrian și pînă la Faustina a II-a (161—176)²³. Cît privește moneda de la Aurelian, descoperită întîmplător la Căbești-Milești, nu se poate opera cu ea, deoarece în literatura de specialitate sînt prezentate confuz condițiile de gă sire, și ca atare folosirea acesteia duce la interpretări eronate²⁴.

După părerea noastră, moneda emisă în domnia împăratului Aurelian, descoperită în așezarea de la Căbești-Milești, poate fi folosită pentru datarea orizontului cultural de tip Sintana de Mureș din Moldova. Afirmăția noastră se sprijină între altele pe relațiile lui Gh. Bichir, care într-unul din studiile sale notează următoarele: *În legătură cu moneda desco-*

²⁰ M. B. Sukin, *op. cit.*, p. 18, notele 4, 5.

²¹ Zoltan Szekely, *FoliaArch*, 5, 1945, p. 95—99; idem, *Aluta*, 1, 1969, pl. XI, 1—8.

²² V. Dacia, *N.S.*, 21, *op. cit.*, fig. 23/4.

²³ Gh. Bichir, *Cultura carpică*, București, 1973, p. 128, tabelul nr. 11.

²⁴ *Ibidem*, p. 129, tabelul nr. 11, cu precizarea din săpături, dar din nota lui B. Mitrea publicată în cronică săpăturilor, reiese că moneda nu a fost găsită în săpături ci adusă de C. Buzdugan spre identificare, v. *SCIV*, 15, 1964, 4, p. 575.

perită la Căbești-Milești adăugăm că ea poartă urme ale trecerii prin foc; a fost găsită de C. Buzdugan pe fundul unei colibe incendiate, conținând resturi de ceramică zgrunțuroasă, similară celei răspândite în provincia Dacia și în așezările de tip Chilia-Militari din Muntenia (Gh. Bichir, Dacia, N.S., 11, 1967, p. 220—221).

Din cele cunoscute pînă în prezent, în așezările și necropolele carpice, nu au apărut vase sau fragmente de vase din pastă zgrunțuroasă de origine romană, similare celor din Dacia romană, sau regiunea de la sud de Carpați, în aria culturii Chilia-Militari. În schimb, după cum se știe, o atare ceramică este cit se poate de bine documentată în așezările și necropolele purtătorilor culturii Sintana de Mureș-Cerneahov. Așadar, prezența unei asemenea categorii ceramice la Căbești-Milești, însoțită de moneda emisă în domnia împăratului Aurelian, dovedește, credem mai degrabă, că, încă de la finele secolului al III-lea e.n., la Căbești-Milești era instalată o comunitate aparținind purtătorilor culturii Sintana de Mureș, ci nu una de carpi tirzii.

În perimetrul necropolelor carpice, cea mai timpurie monedă este aceea de la Dumitreștii Gălății, emisă în domnia împăratului Antoninus Pius (138—161), iar cea mai târzie, se socote că ar fi aceea de la Poienești, aparținind Otaciliei Severa (244—249)²⁵. În sfîrșit, prelungirea culturii carpice în primele decenii ale secolului al IV-lea²⁶ e.n., pe baza epitetului de *Carpicus maximus*, atribuit unor împărați (v. Constantin cel Mare 318—319), sau a știrilor cuprinse în diploma de la Avellino, 7 ianuarie 304, sau cea de la Granaione (Grosetto), 7 ianuarie 306, pot fi explicate în sensul că în cazurile amintite poate fi, mai degrabă, vorba de carpi care îi stînjeneau pe romani de pe alte baze ca Dacia, Pannonia sau alte provincii, în care între timp aceștia au pătruns sau au fost transplantați.

Pentru aria dacilor liberi de la sud de Carpați, descoperirile reflectă o situație mai precară, în sensul că monedele lipsesc din mormintele dacilor liberi. Într-un singur caz, la Tîrșoru Vechi, în mormîntul 147 de incinerare, a fost depusă sub urnă o monedă de la Septimius Severus (193—211)²⁷.

În schimb, potrivit descoperirilor din așezări, sint semnalate monede timpurii la Mătăsaru, jud. Dimbovița, unde Gh. Bichir a descoperit o monedă de la Hadrian, dar leagă mai degrabă începuturile așezării pe baza descoperirilor monetare în vremea împăratului Antoninus Pius²⁸.

Pentru vestul Munteniei, menționăm că în așezarea de la Tîrșoru Vechi au apărut mai multe monede de la Elagabal, Gordian și Filip Arabul²⁹. De la aceiași împărați avem documentate monede și în așezarea dacilor liberi de la Străulești-București³⁰. La Dulceanca, jud. Teleorman,

²⁵ Gh. Bichir, *op. cit.*, p. 129, tabelul nr. 11; Monedele de la Poienești nu au fost descoperite în mormînte, v. R. Vulpe, *Materiale*, 1, 1953, p. 308—309.

²⁶ *Ibidem*, p. 153—184, tabelul nr. 13.

²⁷ Gh. Diaconu, *Tîrșor*, p. 32.

²⁸ Gh. Bichir, *Thraco-Dacica*, 2, 1980, p. 88.

²⁹ Gh. Diaconu, *SCIVA*, 28, 1977, 2, p. 213.

³⁰ Margareta Constantiniu, *MatIstMuz*, 6, p. 56, fig. 8/5, 6.

este prezentă o monedă de la Gordian al III-lea (238—244) și o a doua de la Gallienus (250—263)³¹. În așezarea de la Mătăsaru, jud. Dimbovița este semnalată, pentru faza finală, o monedă emisă în domnia împăraților Gallienus-Aurelian³².

În sfârșit, cele mai tirzii monede descoperite în perimetrul unei așezări atribuite dacilor liberi de la sud de Carpați se socoate că ar fi două exemplare de la Galerius-Maximinian (302—303), găsite la Udeni³³.

Din cele prezentate reiese că, dacă ar trebui să ținem seama de datele cu care operează specialiștii pentru fixarea termenelor finale ale culturilor carpice și a dacilor liberi de la sud de Carpați, ar trebui să admitem că ambele culturi durează pînă în primele decenii ale secolului al IV-lea e.n. și implicit să acceptăm momentul pătrunderii și instalării purtătorilor culturii Sintana-Cerneahov în regiunile de la Dunărea de Jos după această dată³⁴.

Din lipsa unor elemente numismatice sigure privind datarea culturii carpice și a dacilor liberi de la sud de Carpați (v. Căbești, pentru carpi, moneda de la Aurelian și Udeni, dacii liberi, monede de la Galerius-Maximinian), sintem nevoiți să apelăm la alte elemente de datare.

Pentru regiunea de la răsărit de Carpați, observăm că încă din a doua jumătate a sec. III e.n., în necropola de la Bărboasa-Gălănești și altele, apar piepteni lucrați din trei plăci, asamblați cu nituri, se înmulțesc pandantivele-căldărușă, apare fenomenul arderii secundare a vaselor și podoabelor în ruguri, precum și obiceiul de a depune ritual în morminte materii rășinoase (*Urnenharz*), cele înșirate reprezentînd elemente certe nordice, pe care le explicăm prin prezența unor triburi alogene pătrunse în mediul carpic, probabil încă din a doua jumătate a sec. III e.n.³⁵.

³¹ Suzana Dolinescu-Ferche, *Așezări din secolele III și VI e.n., în sud-vestul Munteniei — Cercetările de la Dulceanca*, București, 1974, p. 34, fig. 14 și p. 49, fig. 32, 2, a, b.

³² Gh. Bichir, *op. cit.*, p. 88—90.

³³ Idem, *Dacia*, N.S., 24, 1980, p. 175. Din cronică numismatică publicată în *Dacia* N.S., 10, 1966, p. 411/44, reiese că una din monedele de la Udeni, aflată într-o colecție particulară din Timișoara, a fost găsită întimplător în perimetrul comunei sus amintite în anul 1928. În legătură cu datarea anticizităților de la Udeni, Gh. Bichir se sprijină pe analogia dintre o fibulă cu piciorul întors pe dedesubt, descoperită la Udeni (v. *Dacia*, N.S., 24, 1980, p. 161, fig. 4/7), cu două fibule cu piciorul întors pe dedesubt, de la Dulceanca (*Ibidem*, fig. 4/15, 4/14), aparținînd tipului dacic, care pe bună dreptate la Dulceanca sint asociate cu o fibulă cu piciorul întors pe dedesubt de tip gotic (v. *Ibidem*, fig. 4/13).

Pe de altă parte, fibula cu picior întors pe dedesubt, de tip dacic de la Dulceanca, publicată și în articolele lui Gh. Bichir sub fig. 4/18, găsită într-o locuință cu monedă emisă în domnia împăratului Gallienus, este socotită ca făcînd parte din seria fibulelor evaluate cu piciorul întors pe dedesubt, de tip gotic de la Izvoare-Neamț (*Ibidem*, nota 101). O examinare sumară a fibulelor amintite le apropie doar prin prezența butonilor plasați la extremitățile axului.

În legătură cu datarea și asocierea fibulelor cu piciorul întors pe dedesubt de tip dacic și gotic, v. Gh. Diaconu, *Dacia*, N.S., 15, 1971, p. 267, tabelul nr. VI.

³⁴ V. mai ales poziția lui Gh. Bichir exprimată în *Dacia* și *Thrace-Dacia*.

³⁵ Pierderea supremației politice a carpilelor în regiunile de la răsărit de Carpați trebuie fixată în domnia împăratului Galerius. De la această dată înainte, chiar dacă carpii mai sînt menționați, trebuie să admitem că li stînjeau pe romani de pe alte baze de pornire. Elementele nordice din necropolele carpice sînt în atenția antropologului N. Mirișoiu care pregătește un studiu ce va vedea lumina tiparului în curînd. Cel mai timpuriu monument de tip Sintana de Mureș din Moldova este în curs de investigare. Este vorba de necropola cu morminte de incinerare de la Dolheștii Mari, V. M. Ignat, *Materiale și cercetări arheologice*, Tulcea, 1980, p. 243—345.

Aceeași situație este valabilă și pentru dacii liberi de la sud de Carpați, unde au fost descoperiți, pentru a doua jumătate a sec. III e.n., pieptenii de care aminteam, vasele mari de provizii (*Kraussengäfasse*), fibule cu piciorul întors pe dedesubt de tip gotic și alte elemente, care în lumina descoperirilor de la Tirgșor, Străulești, Dulceanca, Udeni și alte centre ne dovedesc că în perioada împăraților Gallienus-Aurelian în mediul băștinaș pătrunseseră elemente nordice³⁶.

În ce privește limita finală a culturii Sintana de Mureș, eliminând moneda de la Honorius din mormintul 96 de la Tirgșor, pentru motivele arătate, trebuie să admitem pînă la noi probe că, în răstimpul dintre anii 376—381, goții pierduseră supremația politică în regiunile de la Dunărea de Jos și au trecut în imperiu, așa după cum ne indică și izvoarele scrise³⁷.

Știrile din izvoarele scrise sînt confirmate și de unele descoperiri arheologice. Astfel, la Gherăseni, jud. Buzău, nivelul așezării de tip Sintana de Mureș este sigilat de morminte huno-alano-ostrogote datate cu diademă și oglindă de tip Cmi-Brigetio (anii 425—430)³⁸.

În sfîrșit, la Pietrosele, jud. Buzău, așa după cum aminteam, nivelul așezării de tip Sintana de Mureș datează din timpul domniei împăratului Valens³⁹. În vara anului 1982, am descoperit un bordei de tip Sintana de Mureș al cărui nivel a fost tăiat de morminte de înhumăție datate cu vas și fibulă din argint (anii 400—425), aparținînd probabil unor cete de huno-alano-ostrogoți⁴⁰.

Rezumînd cele expuse sîntem nevoiți să constatăm că pentru necropolele și așezările de tip Sintana de Mureș-Cerneahov nu dispunem în stadiul actual al cercetărilor de dovezi numismatice sigure pentru fixarea limitelor de început și sfîrșit ale culturii amintite. Concentrarea monedelor constantiniene și post constantiniene în aria culturii Sintana-Cerneahov marchează și ilustrează etapa de maximă înflorire și dezvoltare a culturii despre care este vorba în perioada în care goții au primit între altele și subsidii însemnate din partea imperiului.

În stadiul actual al cercetărilor, pînă la descoperirea unor dovezi numismatice sigure, sîntem nevoiți în continuare să operăm cu alte elemente de datare pentru precizarea începutului și sfîrșitului culturii.

³⁶ În ce ne privește ne menținem punctul de vedere potrivit căruia după etapa Gallienus-Aurelian în regiunea de la sud de Carpați se stabilesc purtătorii culturii Sintana de Mureș. În legătură cu originea pieptenilor din trei plăci asamblate cu nituri a se vedea ipotezele formulate de noi în SCIV, 23, 1972, 3, p. 467—468.

³⁷ Ammianus Marcellinus, in FHDR, II, p. 135 și urm.

³⁸ V. I. Teodorescu a cercetat grupul de morminte din sec. V e.n. de la Gherăseni, jud. Buzău. Materialul este inedit, dar a fost comunicat de către descoperitor la unele sesiuni științifice. Pentru relația dintre așezarea de la Gherăseni și un mormint din secolul al V-lea e.n., v. Gh. Diaconu, SCIVA, 23, 1977, 3, p. 434, fig. 3, p. 441, fig. 8, p. 444 fig. 11/1,2, 3,7.

³⁹ Dacia, N.S., 21, 1977.

⁴⁰ Fibula are unele analogii cu exemplarele de la Nichiteni și Soporu de Clmpie. Pentru Nichiteni, V. N. Zaharia, M. Petrescu-Dimbovița, Em. Zaharia, în *Așezări din Moldova de la paleolitic pînă în secolul al XVIII-lea*, București, 1970, p. 254, pl. CXXXIII/23; pentru Soporu de Clmpie, v.D. Protase, *Materialc*, 8, 1962, p. 534, fig. 7.

Ipoteza noastră, potrivit căreia cultura amintită, în aria ei vestică, poate fi datată între anii 270—275 și 376—381 rămîne să fie confirmată sau infirmată de noi dovezi numismatice și de o altă natură.

UBER DIE CHRONOLOGIE DER SÎNTANA-CERNEA-HOVKULTUR

ZUSAMMENFASSUNG

Die Überprüfung der Münzfunde aus dem Bereich der Sintana de Mureș-Cerneahovkultur und ihre Verbindung mit den ähnlichen Datierungselementen aus der, südlich und östlich der Karpaten gelegenen, Kultur der freien Daker oder aus dem Horizont der hunisch-alanisch-ostgotischen Entdeckungen, gestatten dem Verfasser, auch im weiteren, die chronologischen Grenzen der Sintana de Mureș-Cerneahovkultur, zwischen den Jahre 270—275—376—380 zu setzen.